Paul Celan

BADEMLERDEN SAY BENİ

Çevirenler:
Gertrude Durusoy / Ahmet Necdet

ADAM

Paul Celan

●

Bademlerden Say Beni

©
Bu çevirinin yayın hakları
ADAM YAYINCILIK A.Ş.'nindir.

Birinci Basım : Eylül 1983

Kapak Düzeni: Erkal Yavi

283.03.012.325.153

ADAM YAYINCILIK VE MATBAACILIK A.Ş. BÜYÜKDERE CADDESİ, ÜÇYOL MEVKİİ, NO:93 MASLAK, İSTANBUL-TURKEY
TEL: 169 54 10 (8 hat) TELG: ADAMYAY TELEX: 23790 adam tr

Paul Celan

•

Bademlerden Say Beni

Şiir

Almanca'dan çevirenler :
Gertrude Durusoy
Ahmet Necdet

ADAM

PAUL CELAN ÜZERİNE

Türk okurunun Paul Celan adında bir ozandan haberli olduğunu pek sanmıyoruz. Oysa Celan, çağdaş Avusturya edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri. Şiirleri birçok yabancı dile çevrildiği gibi, Almanca konuşulan ülkelerde de onun yaşamını, kişiliğini ve şiir dünyasını ele alıp inceleyen çeşitli araştırmalar ve ortak yapıtlar yayımlanmakta; adına açık oturumlar, seminerler düzenlenmekte... Dilimizde bu ozanla ilgili 36 şiir (toplam 794 dize), ilk kez böyle bir yapıtta bir araya getirilmiş oluyor ve özgün bir edebiyat adamının şiir dünyası ilk kez Türk okuruna tanıtılıyor.

Asıl adı Paul Antschel olan Paul Celan'ın yaşam öyküsü kısaca şöyle: 23 Kasım 1920 tarihinde Czernowitz'de dünyaya gelir Celan. Bu kent, yaşadığımız yüzyılın başlarında, o zaman Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir eyaleti olan Bukowina'nın başkentidir. Bukowina, söz konusu imparatorluğun parçalanması ile önce Romanya'nın, II. Dünya Savaşı'ndan sonra da Sovyetler Birliği'nin toprakları içerisinde kalır. Bu siyasal değişiklikler, Celan'ın yetiştiği kültürel ortam bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Avusturya kültürüyle yoğrulmuş Yahudi

kökenli bir aileden geldiği için, Rumence bilmesine rağmen, şiirlerini Almanca olarak yazar ve bu özelliğiyle de çağdaş Avusturya edebiyatının değerli bir temsilcisi sayılır.

Celan, liseyi bitirdikten sonra 1938 yılında Fransa'nın Tours kentine gider, orada tıp öğrenimine başlar. Ancak II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine Romanya'ya dönmek zorunda kalır ve Czernowitz Üniversitesi'nde romanistik okumayı tercih eder. Alman ordularının 1941 yılında Bukowina'yı işgali sırasında bir çalışma kampına gönderilir, orada iki yıl süreyle çile çeker. Bu arada ailesi de bir toplama kampına sürülmüştür. Annesi yaşamını Auschwitz Kampı'nda yitirir. Bu acı olayların Celan şiirinde önemli bir yeri vardır: *Bademlerden Say Beni*'de çevirisini sunduğumuz "Aspenbaum" (Akçakavak), "Todesfuge" (Ölüm Havası) ve "Schibboleth" şiirlerinde görüldüğü ya da sezildiği gibi.

1943'de Celan tekrar Czernowitz'e döner ve romanistik öğrenimini tamamlamaya çalışır. Ne var ki Bukowina, artık bir Rus toprağıdır. 1945 yılında Czernowitz'ten ayrılır, Bükreş'e geçerek orada çevirmen ve bir yayınevinde de düzeltmen olarak çalışmaya başlar. 1947'de ilk şiirlerini yayımlar. Aynı yıl içersinde Viyana'ya, daha sonra da Paris'e geçer ve oraya yerleşir. Paris'te germanistik ve dilbilim öğrenimi görür, bunu 1950 yılında başarıyla sonuca ulaştırır.

Celan artık bir Fransız vatandaşıdır. 1952'de grafikçi Giséle de Lestrange ile evlenir. 1959'da Paris Üniversitesi'ne bağlı Yüksek Öğretmen Okulu'nda öğretim üyesi olarak görev alır. 1958'de Bremen Kenti Ödülü'nü, 1960'da Georg Büchner Ödülü'nü ve 1964'de de Nordrhein-Westfalen Eyaleti Büyük Ödülü'nü kazanır. 28 Nisan 1970'de kendini Seine nehrine atar, yaşamına kendi eliyle son verir.

Paul Celan'ın çeşitli dillerden Almanca'ya ve Rumence'ye yapmış olduğu edebiyat çevirileri büyük bir toplam tutmaktadır. Şiir kitapları ise, yayımlanış sırasına göre şunlar: *Der Sand aus den Urnen* (1948), *Mohn und Gedachtnis* (1952), *Von Schwelle zu*

Schwelle (1955), *Sprachgitter* (1959), *Die Niemandsrose* (1963), *Atemwende* (1967), *Fadensonnen* (1968), *Lichtzwang* (1970) ve *Schneepart* (1971). ***Bademlerden Say Beni*** bu kitaplardan seçerek çevirdiğimiz ve kronolojik bir sıra gözeterek düzenlediğimiz şiirlerden oluştu.

Celan'ın şiirlerinde ilk dikkat çeken özellik, onun zengin ve çeşitli ülkelerden kaynaklanan çok yönlü kültürüdür: Alman, Musevi, Rumen ve Fransız kültürü. Yapıtlarında bazı özyaşamsal öğeler belirgin bir biçimde ortaya çıkmasına rağmen, Celan'ın "ben" dediği vakit genellikle "insan"ı, "insanoğlu"nu anlattığı görülür ya da sezilir. Kendisi, bu dünyanın içinde yaşamakta ve "ben" ile "sen"in, birlikte yaşamanın, — başka sözcüklerle belirtmek gerekirse — bir insanın bir başka insanla nasıl bir ilişkide oluşunun biçimlerini dile getirir. Şiirlerinde "düş"e çok büyük bir yer ayırır Celan. Ayrıca, insanı ve doğayı bir yaşam bütünü olarak algılar. Bu yüzden deniz, ağ, balık, yelken, kum, çiçek, kar, buz, taş, bulut, akşam, gece, ağaç (özellikle kavak), yağmur... vb. sözcüklerle oynar ve bunlarla da doğadaki canlıyı ve cansızı gözler önüne serer. Sözgelimi bir taş, tıpkı bir buz, ya da kum tanesi gibi anorganik yapıya sahip bir nesnedir. İnsanın karşılaştığı, birlikte yaşadığı cansız ve sert bir nesne. İnsan alnı da aynı sertliği yansıtır. Ağaç, kavak ağacı, damarlarında yaşamın gürül gürül aktığı bir doğa parçasıdır. Sevilen kadın ise, Celan'ın şiirinde saç sözcüğü ile somutluk kazanır. Saçların yumuşaklığı ve rengi, belirli duygulara yol açar. Beyaz ya da kül rengi saç, ölüme yaklaşan birini simgeler. Deniz simgesi ise yaşam ile hiçlik arasındaki çizgiyi dile getirir.*

Celan'ın şiirini sadece okumak yetmez, onları işitmek bir zorunluluktur. Çünkü ritm, genel bir değerlendirmeyle, onun tüm özelliklerine hizmet eder. Bir dizenin bölünme tarzı bile, bir anlamın yükünü taşır. Zaman içersinde sözcüklerle olan ilişkisi giderek değişir, araya mesafe girer ve dil bu şiirde çok kısıtlı bir anlatım aracına dönüşür; öyle ki, bir kitabının adı *Sprachgitter* (Dil Kafesi) bile olur. Simgelerin özü değiştiği için, dil artık uyum

sağlamada güçlük çeker. Böylelikle her nesne ya da olay, "ad"ı ile ifade edilir. Sözcük kalabalığı yoktur. Her sözün anlamı, büyük önem taşır.**

Paul Celan'ın şiir sanatı, acıyla yoğrulan, yiten ve tekrar ortaya çıkan bir varoluşun anlatımıdır. Bu süreç, her şiirde yeniden gerçekleşir, sözcüklerin seçimi ile. Susmasını bilen bir şiir yazar Celan. Kullandığı sözcüklerle suskunluğun (sıcak ya da soğuk) hangi sınırında olduğunu gösterir.

Celan'ın ülkemizde de sevileceğini ve bu suskunluk şiirinin büyük bir ilgi uyandıracağını umuyoruz.

(*) Bak: Martin Anderle, *Strukturlinien in der Lyrik Paul Celans*, Wort in Zeit 12 (1960), ss. 19-25

(**) Karl Krolow, "Das Wort als konkrete Materie", Deutsche Zeitung und Wirtschaftszeitung. 8 Nisan 1959.

AKÇAKAVAK

Akçakavak, yaprağınla ak-pak bakarsın ya karanlığa.
Ak düşmemişti hiç annemin saçlarına.

Kara hindiba, Ukrayna ne kadar yeşil.
Sarışın annemse dönmedi yuvasına.

Yağmur bulutu, kaynağın kurudu mu?
Benim sessiz annem ağlar tüm insanlara.

Çember-yıldız, bağlıyorsun o altın kurdelayı.
Bir kurşunla annem kalbinden aldı yara.

Meşe kapı, kim çıkardı rezelerinden seni?
Benim tatlı annem gelmeyecek bir daha.

DÜŞ-ÜLKE

Böyle koy yaprağı canla birlikte olsun.
Çekici hafifçe vur, yüzünü kapat.

Uzaklarda değirmenle savaşan,
taç giydir o atlıya,
cansız yüreğinin atışlarından.

Yalnız bulutlardır, bir ona katlanamaz.
Yine de oynar yüreği bir melek adımıyla.
Çelenkler örüyorum sessiz, kıramadığı:
O kırmızı engelle siyah orta noktadan.

BOŞUNA

Boşuna yürekler çizersin pencereye:
Suskunluğun derebeyi
asker toplar şatonun avlusunda, aşağıda.
Sancağını ağaca çeker bir yaprak, ona mavi görünen sonbahar geldiğinde;
dağıtır ordusuna karasevdanın saplarını ve çiçeklerini zamanın;
saçlarında kuşlarla gider kılıç sallamak için.

Boşuna yürekler çizersin pencereye: kalabalığın ortasında bir Tanrı,
giymişti ya mantonu, merdivende omuzlarından düşen, gecenin bir vakti,
alevler içindeyken şato, insan gibi konuşurken: "sevgilim" derken...
Mantoyu taşımaz o, yıldızı çağırmadan
yürüyüp gider havadaki bir yaprağın ardından.
"Ey sap", artık duyar gibidir, "Ey zamanın çiçeği".

GÖLGEDE KALMIŞ BİR HANIMEFENDİ'NİN ŞARKISI

Suskun bir hanım gelir de laleler koparırsa:
Kim kazanır?
Kim kaybeder?
Kim gider pencerenin önüne?
Kim söyler onun adını herkesten önce?

Biri var, saçlarım onda.
Ölü taşır gibi taşır onları ellerinin üstünde.
Taşır göğün taşıması gibi saçlarımı, o sevdalı yıllarda.
Böylesine taşır onları kibirinden.

Kazanır.
Kaybetmez.
Gitmez pencerenin yanına.
Söylemez onun adını asla.

Biri var, gözlerime o sahip.
Kapılar kapandığından beri onlar onda.
Yakut ve haz kırıkları gibi taşır onları,
bir yüzük gibi takar da parmağına:
O benim kardeşimdi daha güzün;
gün sayıyor şimdiden.

Kazanır.
Kaybetmez.
Gitmez pencerenin önüne.
Söyler onun adını en nihayet.

Biri var, söylediğim onda.
Bir bohça gibi taşır onu koltuğunun altında.
Taşır onu, çalar saati gibi en kötü saatlerin.
Eşikten eşiğe taşır da, fırlatıp atmaz.

Kazanmaz.
Kaybeder.
Gider pencerenin önüne:
Söyler onun adını herkesten önce.

Koparırlar onun da başını bir lale gibi.

MARIANNE

Saçında leylak yok, yüzün bir ayna parçası.
Gözden göze geçer bulut, Sodom'un geçmesi gibi Babil'e:
yaprak yolar gibi yolar da kulesini Babil'in, kıyametler koparır o kükürt çalılık çevresinde.

Sonra bir şimşek çakar ağzının kenarında — bir keman enkazından oluşan bu uçurum.
Çalar birinci keman kar beyazı dişlerle: ey bundan daha güzel sesler veren sazlık, ey!

Sen de bir sazlıksın, sevdiceğim, bizler ise bir yağmur;
vücudun eşsiz bir şarap, on kişiyiz onumuz da tas tas içeriz ondan;
yüreğin bir kayık o ekin denizinde, geceleri kürek çektiğimiz;
bir mavilik testisi, öyle sekersin üstümüzde, ve uykuya dalarız biz...

Çadırın önüne bir bölük asker gelir, ve mezara götürürüz seni kafaları tütsüleyerek.
Düşlerin gümüş akçesidir, çın çın öter şimdi dünyanın çinileri üzerinde.

ZAMAN DOLU ELLERİNLE

Zaman dolu ellerinle gelmiştin ya — ne demiştim sana:
Kahverengi değil senin saçın.
Kalktın onu acılar terazisine koydun, ağır çekti benden...

Onlar sana gemilerle geliyorlar ve yükleyerek onu satılığa çıkarıyorlar haz pazarında —
Derinlerden gülümserken bana, ağlıyorum sana doğru ben de, o hafif çeken terazinin kefesinden.
Ağlıyorum: Kahverengi değil senin saçın, onlar deniz suyunu sunadursun, zülüflerini verirsin onlara sen de...
Fısıldıyorsun: Benimle dünyayı dolduruyorlar, bense yürekte dar bir geçit!
Diyorsun ki: Bırak sana kalsın yılların yaprakları — vakt erişti, bana gelsene, öpsene beni!

Yılların yapraklarıdır kahverengi olan, saçın değil.

UZAKLIĞA ÖVGÜ

Senin göz pınarında
yaşıyor balıkçı ağları çılgınlar denizinin.
Göz pınarında senin
tutmadadır deniz verdiği sözü.

İnsanlar arasında ayak sürümüş, yüreğimle,
buraya fırlatıyorum işte,
elbiselerimi ve âlâyişini bir yeminin:

Siyahtan da daha siyahım, çırılçıplağım.
Bağlı değilsem, bağlı sayılırım ben.
Hep böyle sen olurum, ben ben iken.

Senin göz pınarında volta atar,
düşünü kurarım eşkiyalığın.

Ağa düşürdü bir ağ bir başka ağı:
ayrılıyoruz sarmaş dolaş.

Senin göz pınarında
ipini boğuyor işte ipe çekilmiş biri.

CORONA

Güz kendi yaprağını yiyor elimden: biz iki dostuz.
Zamanı ceviz kabuklarından ayıklayıp yürümeyi öğretiyoruz ona:
zamansa dönüyor kabuğuna.

Aynada pazar,
düşte uyunan uyku,
ağızsa gerçeği söylemede.

Gözüm bir sevgilinin cinselliğine teşne:
öyle bakışıyoruz,
karanlık sözler ediyoruz birbirimize,
haşhaş ve bellek gibi seviyoruz birbirimizi,
uyuyoruz şarap gibi bir midye kabuğunda,
bir deniz gibi ayın kanlı ışığında.

Penceredeyiz sarmaş dolaş, kendimizi seyrediyoruz sokaktan:
vakt· erişti, herkesler bilsin bunu!
Artık çiçek açma zamanıdır taşın,
yüreğinse tedirginlik zamanı.
Zamanıdır, zamanı gelmenin.

Artık zamanıdır.

ÖLÜM HAVASI

Siyah sütünü içiyoruz sabahın akşam saatlerinde
onu içiyoruz öğle sabah demeden hep onu geceleri
içiyor ha bire içiyoruz
bir mezar kazıyoruz gökyüzüne rahatça yatmak için
adamın teki bir evde yılanlarla oynuyor yazıp çiziyor
Almanya'ya yazıyor karanlık çöktüğü vakit altın saçın Margarete
Onu yazıp evin önüne çıkıyor ıslıkla köpeklerini çağırıyor
yıldızlar ışıyınca
yahudilerini çağırıyor toprağa bir mezar kazsınlar diye
ve bize buyruklar yağdırıyor oyun havaları çalmamız için

Siyah sütünü içiyoruz sabahın gece saatlerinde seni
hep seni içiyoruz sabah öğle demeden hep seni akşamları
içiyor ha bire içiyoruz
adamın teki bir evde yılanlarla oynuyor yazıp çiziyor
Almanya'ya yazıyor karanlık çöktüğü vakit altın saçın Margarete
gümüş saçın Sulamith bir mezar kazıyoruz gökyüzüne rahatça
yatmak için

Bağırıp çağırıyor siz daha derin kazın toprağı
siz de çalıp söyleyin diye
belindeki silaha el atıp havada savuruyor gözleri mavi
daha derine daldırın küreklerinizi sizler de oyuna devam

Siyah sütünü içiyoruz sabahın gece saatlerinde seni
hep seni içiyoruz öğle sabah demeden hep seni geceleri
içiyor ha bire içiyoruz
adamın teki bir evde oturuyor altın saçın Margarete
gümüş saçın Sulamith ve o yılanlarla oynuyor

Bağırıp çağırıyor daha tatlı çalın diye ölümü Alman bir ustadır ölüm
bağırıp çağırıyor daha koyu çalın kemanlarınızı duman olur savrulursunuz
buluttan mezarınız olur size dar gelmeyecek

Siyah sütünü içiyoruz sabahın gece saatlerinde seni
öğleyin seni içiyoruz Alman bir ustadır ölüm
akşam sabah seni içiyoruz içiyor ha bire içiyoruz
Alman bir ustadır ölüm gözleri mavi
seni kurşunluyor tam on ikiden vuruyor seni
adamın teki bir evde oturuyor altın saçın Margarete
köpeklerini üstümüze saldırtıyor ve gökyüzünde bir mezar armağan ediyor bize
yılanlarıyla oynayıp düş kuruyor Alman bir ustadır ölüm

altın saçın Margarete
gümüş saçın Sulamith

TESTİLER

Klaus Demus için

Zamanın o uzun sofralarında
içiyor Tanrı'nın testileri.
Son yudumuna kadar içiyorlar gören ve görmeyen gözleri,
yüreklerini egemen gölgelerin,
içiyorlar akşamın çökmüş avurtlarını.
Onlar ki en güçlü içicidirler:
Boşunu da içerler içtikleri gibi dolusunu
köpürüp taşmazlar öyle
senin gibi benim gibi.

HEPLE HİÇ ARASINDA

Geceleri, aşk sarkacı
salınıp dururken heple hiç arasında,
senin sözündür varır aylarına yüreğin
ve senin o masmavi gökgürültülü gözün
ağdırır göğü yeryüzüne.

Uzak bir koruluktan, düşle kararmış,
esiyor bize doğru bir solukla alıp götürülen,
ve geleceğin karaltısı gibi öyle büyük,
dolaşıyor çevrede
kafa yorulmaksızın yitirilen.

Şimdi alçalan ve yükselen o şey,
içine gömülmüş olanındır:
Birbirimize baktığımız bir bakış gibi kör,
zamanı öpüyor dudaklarından.

BADEMLERDEN SAY BENİ

Say bademleri,
say acı olanı, uyanık tutanı say,
beni de onlara kat:

Gözünü arardım hep, gözünü açtığında,
sana kimselerin bakmadığı bir anda,
örerdim ya o saklı, o gizli ipliği ben,
ki onun üzerinde tasarladığın çiy'in
testilere doğru kaydığı bir zamanda,
yüreğe varamamış öz bir sözle korunan.

Ancak böyle varırdın adına, senin olan,
o şaşmaz adımlarla kendine yürüyerek,
savrulurdu çekiçler sanki bir çan kulesi
boşluğundaymış gibi senin suskunluğunun.

Ölmüş olan o şey senin koluna girer
ve işittiklerin de seninle birleşirdi,
üç olup giderdiniz geceyi katederek.

Beni de acı yap, acı yap beni.
Bademlerden say beni.

DUYDUĞUMA GÖRE

Duyduğuma göre,
suda bir taş, bir halka varmış
ve taşı halkanın içine alan
suyun üstünde bir söz.

Suya doğru inişini gördüm kavak ağacımın,
gördüm dallarının nasıl ulaştığını derinlere,
kökleriyle göğe doğru el açıp gece için yalvarışını gördüm.

Bense koşmadım onun ardından,
yerden bir ekmek kırıntısı aldım,
gözünün biçimiyle soyluluğunu anımsatan,
çıkarıp öz sözlerin zincirini boynundan
iliştirdim onu bir masanın yamacına,
ekmek kırıntısının yer aldığı.

Ve bir daha görmedim kavak ağacımı.

BİZE SAATLERİ SAYAN

Bize saatleri sayan,
bak sayıyor yine de.
Sayıyor hep sayıyor.
Saysa ne yapabilir, söyle?

Hem bundan daha serin,
bundan daha karanlık,
ve bundan daha nemli
olmuyor ki.

Yalnız dinlememize yardımcı olan var ya:
bir o dinliyor şimdi
kendini tek başına

ASSISI *

Umbria gecesi.
Umbria gecesi, zeytin yaprağının ve çanın gümüşüyle bir.
Umbria gecesi, taşla birlik, o senin getirdiğin.
Umbria gecesi, taşla bir arada.

Dilsizdir, yaşama giren, dilsiz.
Testileri aktar başka testilere.

Toprak testi.
Toprak testi, çömlekçinin elidir ona yapışıp kalan.
Toprak testi, bir gölgenin eliyle sonsuza dek kapatılan.
Toprak testi, gölgenin mührüyle bir.

Taş, nereye bakarsan, taş.
Engel olma bozeşeğin gelişine.

Tırıs giden hayvan.
Tırıs giden hayvan, çıplak bir elin yağdırdığı karda.
Tırıs giden hayvan, sözün önünde, kilide vurulmuş olan.
Tırıs giden hayvan, uykuyu yiyerek bir avuçtan.

Görkemli, avuntusu olmayan, görkemli bir yaşamdır o.
Ölüler — evet onlar hâlâ dileniyor Francesco.

(*) İtalya'nın Umbria bölgesinde Aziz Francesco'nun doğduğu ve yaşadığı kent.

HANGİ TAŞI KALDIRSAN

Hangi taşı kaldırsan —
seninle çıkıyor ortaya,
gereksinim duyanlar korunmasına taşın:
çıplak,
karman çorman oluyorlar yeniden şimdi.

Hangi ağacı kessen —
yontarak
biçim veriyorsun yatağa,
üzerinde canların biriktiği,
sarsmazmış gibi
onları da
zaman.

Hangi sözü söylesen —
sağol demiş oluyorsun
o yıkıma.

ANAHTAR

Değişik bir anahtarla
açarsın evi, evde
savrulur suskun olanın karı.
Akan kana göre,
gözünden, kulağından ya da ağzından,
değişir senin anahtarın.

Anahtar değişir, söz de değişir,
kar taneleriyle birlikte yağar.
Seni sürükleyen rüzgâra göre,
sözün etrafında yumak olur kar.

BURADA

Burada — burada demek, kiraz çiçeğinin daha da siyah olması
demektir oraya göre.
Burada — bu el demektir, ona yardım eden, olsun diye böyle.
Burada — o gemi demektir, kum ırmağının kaynağına doğru yol
aldığım:
palamarı çözülmemiş
uykuya varır, o senin getirdiğin.

Burada — bir adam demektir, tanıdığın:
şakağı kor gibi beyaz,
tutup da onun söndürdüğü.
Alnıma çaldı kadehini
ve geldi,
yaklaşık bir yıl sonra,
öpmek için izini açtığı bu yaranın.
Kötü şeyler iyi şeyler diledi
ve başka bir şey söylemedi bir daha.

Burada — bu kent demektir,
senin ve bulutun egemenlik kurduğu,
onun akşamlarından bizlere doğru.

PAUL ELUARD'IN ANISINA

Mezara koy sözleri ölenle bir arada
yaşamak için söylediği.
Onların arasına,
başını koy da duysun
dillerini ve
kerpetenlerini
bir özleyişin.

Ölünün göz kapaklarına koy o sözü,
kendisine sen diyen,
kişiye demeyip sakladığı,
o sözü,
ki yüreğinin kanıdır geçen,
kendi eli gibi çıplak, bir el
kendisine sen diyeni,
yarınların ağacına
tutup da bağladığı.

Onun göz kapaklarına koy bu sözü:
kim bilir
belki de bir ikinci uzak mavilik girer
mavisi tükenmeyen gözüne,
ve kendisine sen diyen, onunla birlik olup
düş görür: Biz ikimiz.

SCHIBBOLETH

Taşlarımla birlikte,
ve arkasında parmaklıkların
o çok ağladığım,

sürüklediler beni
tam orta yerine bir pazarın,
oraya işte,
bayrağın çekildiği, benimse
ant içmediğim yere.

Flüt,
çifte flütü gecenin:
düşün bir kere
o çifte kırmızıyı
Viyana'da ve Madrid'de.

Bayrağı yarıya indir,
saygı duruşu.
Yarıda kalsın öyle
bugün ve sonsuza dek.

Yürek:
göster ne olduğunu burada da,
burada, pazarın tam ortasında.
Çağır dışarıya Schibboleth'i,
yabancılaşmasına vatanın:
Aylardan şubat. Geçemeyecekler.

Tek boynuzlu:
taşları tanırsın sen,
bilirsin akıp giden suları,
gel,
götüreyim seni
o seslere
Estremadura'dan gelen.

TARLALAR

Hep odur. hep o kavak
düşüncenin kıyısında.
Hep o parmak, yükselen
tarlanın kenarında.

Ondan çok daha önce
duraksar sapanın izi akşam saatlerinde.
Ama bulut öyle mi:
o süzülür gider.

Hep bu göz.
Sen açarsın hep bu gözün kapağını,
aydınlığında öteki kardeş gözün
yere bakmakta olan.
Hep bu göz.

Hep bu göz ve onun bakışıdır
bir tek onu, kavağı böyle iplikle saran.

SEN DE KONUŞ

Sen de konuş,
sen konuş en son,
sözünü söyle.

Konuş —
Sakın ayırma hayır'ı evet'ten.
Anlamını ver kendi sözüne:
gölgeyi ona ver.

Gölge ver ona yeterince,
bol bol ver,
gece yarısı, öğle ve gece yarısı arasında
seni çepçevre sarmış o gölgeden.

Bir göz at çevrene:
bak, nasıl da canlı yanın yören —
Ölümü öp! Öylesine canlı!
Gerçeği söylemiş olur bir gölgeyi söyleyen.

Ancak senin de daralır durduğun yer:
Nereye, gölgesini yitirmiş adam, nereye?
Çık. Yukarı çık tutunarak.
İpince oluyorsun, tanınmayacak kadar, ince!
İpince, bir ip,
yıldızın kayarak inmek istediği:
aşağıya, yıkanıp yunmak için, aşağıya,
kendi parıltısını gördüğü yere: dalgalanışına
o gezginci sözlerin.

ZAMAN KIRMIZISI DUDAKLARLA

Denizlerde olgunlaşmış o ağız,
ve onun sözleridir akşamleyin burada
yineliyor önünde kendi ülkelerinin.
Yineliyor onları mırıldanarak,
zaman kırmızısı dudaklarla.

O ağız, denizlerde olgunlaşmış,
ton balığının yüzdüğü denizlerde
insanlardan kaynaklanan,
parıltılı çizgilerde.

Ton balığı gümüşü, bir ışıkla kesişen,
ton balığının ayna rengi gümüşü:
bir ışıltıyla aydınlanıyor gözler
ikinci ve gezginci halesinde
alınların.

Gümüş, yine gümüş.
Çifte gümüşü derinliklerin.

Kayıkları oraya çek,
kardeş.
Ağlarını onların arkasına at,
kardeş.

Çek onu yukarıya,
evlerimize fırlat onu,
fırlat, fırlat onu sofralarımıza,
tabaklarımıza at onu —

Bak, kabarıyor dudaklarımız,
onlar da mırıldanıyor işte —
zaman kırmızısı bir akşam gibi,
ve denizden yukarıya dalarak o ağız
yöneliyor sonsuz bir öpücüğe.

ARGUMENTUM E SILENTIO

René Char için

Zincire vurulmuş olan
altınla unutuş arasında:
gece.
İkisi de el uzatırlar ona.
O, karşı çıkmaz el uzatana.

Haydi koy,
sen de koy oraya şimdi, o şeyi —
günlerin yakınında şafak sökmek isteyeni:
üstünde yıldız uçan,
üstünden deniz geçen o sözü.

Bu söz herkese.
Bu söz herkese, kendi şarkısı olan,
kahpece saldırdığı vakit köpek sürüsü, hem de —
kendi şarkısı olan ve donup kalan,
bu söz herkese.

Ona, yani geceye,
üstünde yıldız uçan, üstünden deniz geçen,
zehirli bir dişin, kanı pıhtılaşmamış,
heceleri yardığı bir zamanda,
ona suskuyla gelen.

Suskuyla gelen o söz.

Ötekilere karşıdır,
zalim kulakların ortasında yer alan,
bir anda zamana, zamanlara tırmanan,
tanıklık eder ötekilere karşı
sonunda, en sonunda,
sesi duyulduğu vakit zincirlerin,
tanıklık eder geceden yana,
ikisiyle de kardeştir zaten —
altınla unutuş arasında kalana.

Söyle, nerede,
nerede şafak söker, gözyaşlarının
aktığı bölgede değilse, söyle
nerede gösterir o tohumu
ha bire suya dalan güneşlere?

ÇİÇEK

Taş.
Havada taş, gözümle izlediğim.
Gözün, taş gibi kör.

Biz
el idik,
boşalttık karanlığı ve yakaladık
yazla gelen sözü:
Çiçek.

Çiçek — bir sözcük körlerin sözlüğünde.
Senin gözünle gözüm:
giderir
susuzluğu.

Büyümek.
Yürekte yaprak gibi
kat kat.

Bir söz daha, bunun gibi, ve çekiçler
savruluyor havada.

BEYAZ VE HAFİF

Kumullar, hilal biçiminde, sayısız.

Rüzgârın gölgesinde, bin kere : sen.
Sen ve benim kolum,
çırılçıplak uzandım mı sana doğru,
yitirilen sen.

Işınlar. Kümeleştirir bizi.
Taşırız ışığı, acıyı ve adı.

Beyaz,
bizim için kıpır kıpır,
ağırlıksız,
alıp verdiğimiz şey.
Beyaz ve hafif:
gezinsin bırak.

Uzaklıklar, bizim gibi, aya yakın. Kurarlar.
Kurarlar kayalığı,
gezginin çarpıp da kırıldığı,
kurarlar
yine de:
o ışık köpüğüyle, toza boğan dalgayla.

Gezgin, el sallar kayalıktan.
Yaklaştırır böylece
yıldızları,
yıldızlar ki, bize ödünç verilmiştir,
yansıtılsınlar diye.

Yıldızlar.
Yuvarlanıp gidiyoruz işte onlarla, oraya doğru.
Adeta takımyıldız.

Uyuyor musun?

Uyu.

Çalışır deniz değirmeni,
buz gibi beyaz, hiç duyulmamış,
bizim gözlerimizde.

DİL KAFESİ

Parmaklıklar arasında gözyuvarı.

Pırpır eden böcek gözkapağı
yukarıya doğru kürek çeker
çıkarır açığa bir bakışı.

İris, yüzücüdür, bulanık ve düşsüz;
yürek gibi boz renkli; gök, yakın olmalı.

Eğri, demirden bir kabın ağzında,
is yapan talaş.
Bir ışık anlamında
az çok kestirirsin canı.

(Senin gibi olsam. Olsan benim gibi.
Durmuyor muyduk
hep aynı okyanus rüzgârında?
Biz yabancıyız.)

Çiniler. Onun da üzerinde,
yan yana sıkışmış, iki tane
yürek gibi boz renkli gülücük:
iki tane
ağız dolusu suskunluk.

GECE

İri kum ve çakıl. Ve kırılan bir camın sesi, ince, saatler
yüreklendirince.

Bakışma, sonlu, zamansız:
resim gibi donmuş,
odunlaşmış
ağtabaka — :
sonsuzluk işareti.

Düşünülen şey:
yukarıda, dünyaya kurulan iskelede,
adeta bir yıldız,
çifte ağız kırmızısı.

Duyulan şey (yarından önce?): bir taş,
amaca götürür bir başka taşı.

DAR HAVA

Araziye
taşınmış
aldatmayan bir izle:

Ot, yazılmış aralıklarla. Taşlar, beyaz,
gölgesiyle sapların:
Okuma artık — bak!
Bakma artık — git!

Gitsene, kızkardeşi yok
senin saatinin, sen
evindesin işte. Bir araba tekeri, yavaşçacık,
harekete geçiyor kendiliğinden,
tırmanıyor,
tırmanıyor kararmış bir tarlaya, ama gece
gerek duymaz yıldızlara, ve hiçbir yerde
seni soran çıkmaz.

*

Çıkmaz seni soran —
hiçbir yerde.

O yattıkları yerin,
elbette bir adı var — yok, ya da.
Yatmadılar ki orda. Onların arasında
bir şey vardı yatan. Onlar
görmediler ötesini bunun.
Görmediler, asla,
sadece söz ettiler
sözlerden. Uyanmadı hiçbiri,

bir tek
uyku geldi
onlara.

*

Geldi, geldi. Hiçbir yerde
soran —

Bendim, ben,
bendim aranızda yatan, ben,
açık olan ben,
duyururdum size kendimi tiktaklarımla, soluğunuz
boyun eğerdi ya, ben
benim hâlâ, siz
uyuyorsunuz işte.

*

Benim hâlâ —

Yıllar.
Yıllar, yıllar, ve bir parmak
yokluyor aşağıda olanı,
yokluyor dört bir yanı:
Dikiş yerleridir, duyarlı, işte burda
ayrılmış birbirinden, işte burda
gelmiş bir araya yeniden — peki kim
onu bu şekilde örten?

*

Onu bu şekilde örten —
kim peki?

Geldi, geldi işte.
Geldi bir söz, geldi,
geceyi yara yara,
ışıktı saçmak istediği, buydu dileği.

Kül.
Kül, kül.
Gece.
Gece yine de gece. Git
o göze, o gözyaşı dökene

*

Git
o göze,
o gözyaşı dökene —

Kasırgalar.
Kasırgalar, hep öyle,
rüzgâr tipisi, onun da ötesinde,
sen
biliyorsun işte,
kitapta okumuştuk,
sadece bir düşünce.

Öyleydi, evet
sadece bir düşünce.
Nasıl da
tutuşmuştuk

el ele
böyle ?

Bir alınyazısıydı, bu.
İyi ama nerede ?
Susmayı yeğlerdik hep,
zehir içmiş, büyük
bir
yeşil
suskunluk, bir taçyaprak,
bitkisel bir havası vardı ya onun
evet, yeşil,
evet, asılıp kalmış,
kötü niyetli
bir gök altında.

Evet, vardı onda,
bitkisel olan.

Evet.
Kasırgalar,
rüzgâr tipisi,
zaman vardı daha,
denemek için taşta —
konukseverdi, sözü
bölmezdi asla — ne kadar da
rahatlamıştık öyle:

Tane tane,
tane tane ve lifli. Saplı,
yoğun;
üzüm tanesi gibi ve ışık saçan; sanırsınız bir böbrek,
yamyassı, düz,
topak topak; gevşek,

dalbudak salmış; o, sadece o,
karışmazdı söze, ama söz eden oydu,
hoşlanarak söz eden o kupkuru gözlere,
konuşur, konuşurdu.
O vardı hep.

Biz,
kararlıydık, durduk
tam orta yerde,
gözenekli bir yapı,
ve geldi o şey.

Geldi, bize doğru geldi
geçerek, görünmeden
onarırdı en son zarı,
ve dünya, o bin parçalı dünya,
yaralar, yaralardı.

*

Yaralar, yaralardı.
Sonra —

Geceler, ayıklanmış. Yuvarlaklar,
yeşil ya da mavi,
dörtgenlerse kırmızı:

Dünya sokuyor işte en içinde kalanı
yeni saatlerle bir oyuna — Yuvarlaklar,
kırmızı ya da siyah,
açık renkli dörtgenler,
ama ne bir kanat gölgesi,
ne bir çizim masası,
ne de bir can var
duman gibi yükselen ve oyuna katılan —

*

Yükselen
ve oyuna katılan —

Baykuşların kaçışında,
taşa tutulmasında bir cüzzamlının,
ve ellerimizde, kaçıp giden,
o en son bozgunlarda,
toprak siperi üzerinde
yıkılmış bir duvarın:

görülür,
yeniden:
oyuklar,

korolar, eskiden,
mezâmir. Ho,
hosianna.

Demek
tapınaklar da varmış hâlâ.
Bir yıldız
ışık olacakmış hâlâ.
Hiçbir şey,
hiçbir şey yitip gitmemiş hâlâ.

Ho-
sianna.

Baykuşların kaçışında, burada işte,
söyleşiler, o kül renginde günün,
ve izleri bir yeraltı suyunun.

*

(— o kül renginde günün
ve izleri
bir yeraltı suyunun —

Araziye
taşınmış
aldatmayan
bir
izle:

Ot.
Ot,
yazılmış aralıklarla.)

AĞ

Geleceğin kuzeyindeki ırmaklarda
ağ atıyorum,
o senin
taşlarla yazılmış gölgeleri
çekinerek yüklediğin.

SENİN UYANIKLIĞINDIR

Senin uyanıklığındır uzağına sürükler düşü.
On iki kez
bir vida gibi
boynuzunda çenterek
sözün iz bıraktığı.

O en son darbe, alıp da götürdüğü.

Bu dikey
ve dar
geçit yerinde günün
yukarıya doğru ilerleyen sal:

geçirir karşı kıyıya
yarası kitap gibi okunanı.

AÇIKLARDA

Açıklarda. Ayva sarısı
yarım yamalak bir akşam parçası
esiyor akıp giden
bir yelken direğinden,

yeminlerse,
sırtları boz, denize dayanıklı,
yuvarlanıp gidiyor
kalyona doğru,

boynuna geçiriyor o simge
ipini bir celladın,
henüz yitip gitmeyen
görüntünün boynuna.

Kimseler indirmesin bu yelkeni,

ben yolcuyum
giderim.

YAZ DUYURUSU

Artık üstüne ayak basılmayan,
çepçevre dolaşılan kekik halı.
Boş bir satır, çapraz kesmiş
o çan fundalığını.
Hiçbir şey uğramamış yıkıma.

Bak yine buluştuk
yalnız kalmış sözlerle:
taş düşmesi gibi,
otlar gibi, sert taneli,
ve zaman gibi işte.

BİR GÖZ, AÇIK

Saatler, mayıs renginde, serin.
Adı bir daha söylenmeyecek olan,
ağızda işitilen, sıcak.

Hiç kimsenin sesi, yine de.

Acı çeken gözbebeğinin derinliği:
gözkapağıdır, kapatmaz yolu,
kirpik saymaz,
kimin girdiğini içeri.

Gözyaşı, yarım,
daha keskin bir mercek, devingen,
taşır sana simgeleri.

İşte böyle attım kuleye seni, sonra da bir söz ettim porsuk ağaçlarına,
ordan bir alev çıktı, alev bir giysi yaptı, gelinliğini senin:

Aydınlıktır gece,
aydınlıktır bize yürekler icâd eden gece,
aydınlıktır gece!

Uzaktan ışıyor denizin üzerinde,
uyandırıyor ayları Boğaz'da, kaldırarak köpüklü masaları,
zamandan arındırıyor onları bana:
Çok yaşa ölü gümüş, tabak çanak ol bir midye kabuğu gibi!

Çalkalanıyor masa saatler boyu,
kadehleri dolduruyor rüzgâr,
ve sürükleyip getiriyor yiyecekleri deniz:
dolanan gözü, gürüldeyen kulağı,
balığı ve yılanı —

Çalkalanıyor masa geceler boyu,
ve bayrakları dalgalanıyor üzerimde çeşitli ülkelerin,
ve kıyıya tabut taşıyor insanlar benim yanımda,
ve Johanni'nin çevresinde olduğu gibi
gök gök oluyor yıldızsa yıldız benim altımda!

Ve ben sana doğru bakıyorum,
sen ki güneşin ateşten çemberinde olansın;
zamanı hatırla, gecenin bizimle dağa çıktığı,
hatırla o zamanı,
şimdi neysem eskiden de o olduğumu bir düşün:
bir hapishaneler ve kuleler ustası,
porsuklarda bir soluk, denizde bir sarhoş,
ve bir söz, o senin yanarak yaklaştığın.

KÖR KARANLIKTA

Yakınındayız, Tanrım,
elle tutulacak kadar yakınında.

Yakalanmışız zaten,
öylesine iç içe geçmişiz ki,
Tanrım, senin vücudun
sanki bir vücut her birimizden.

Dua et, Tanrım,
dua et bize,
yaklaştık, yakınındayız işte.

Gidiyorduk rüzgârda savrularak,
gidiyorduk eğilip bakmak için bir çukura,
çukurluğuna bir yanardağın.

Gidiyorduk, Tanrım, gidermek için
susuzluğumuzu.

O bir kandı, o bir kan,
Tanrım, senden akan.

Parlayıp duruyordu öylesine.

Senin suretin vuruyordu, Tanrım, içine gözlerimizin.
Göz ve ağız, Tanrım, nasıl da açılmış ve boş.

Sonunda içtik Tanrım.
Kanı ve sureti, kanda olan.

Tanrım, dua et bize.
Yaklaştık, yakınındayız işte.

İÇİNDEKİLER

PAUL CELAN ÜZERİNE 7

Akçakavak 11
Düş-Ülke 12
Boşuna 13
Gölgede Kalmış Bir Hanımefendinin Şarkısı 14
Marianne 16
Zaman Dolu Ellerinle 17
Uzaklığa Övgü 18
Corona 19
Ölüm Havası 20
Testiler 22
Heple Hiç Arasında 23
Bademlerden Say Beni 24
Duyduğuma Göre 25
Bize Saatleri Sayan 26
Assisi 27
Hangi Taşı Kaldırsan 28
Anahtar 29
Burada 30
Paul Eluard'ın Anısına 31

Schibboleth 32
Tarlalar 34
Sen de Konuş 35
Zaman Kırmızısı Dudaklarla 36
Argumentum e silentio 38
Çiçek 40
Beyaz ve Hafif 41
Dil Kafesi 43
Gece 44
Dar Hava 45
Ağ 52
Senin Uyanıklığındır 53
Açıklarda 54
Yaz Duyurusu 55
Bir Göz, Açık 56
Su ve Ateş 57
Kör Karanlıkta 59

ADAM /şiir

LOUIS ARAGON / Sait Maden
Elsa'ya Şiirler

CHARLES BAUDELAIRE / Tahsin Yücel
Paris Sıkıntısı

ODİSSEUS ELİTİS / Cevat Çapan
Çılgın Nar Ağacı

HEINRICH HEINE / Behçet Necatigil
Şarkılar Kitabı

KONSTANTİNOS KAVAFİS / Cevat Çapan
Kavafis'ten Kırk Şiir

LERMONTOV / Ataol Behramoğlu
Hançer

RAINER MARIA RILKE /
A.Turan Oflazoğlu
Seçilmiş Şiirler

*

Özdemir İNCE / Ataol BEHRAMOĞLU
Çağdaş Bulgar Şiiri Antolojisi

ÜLKÜ TAMER
Çağdaş Latin Amerika Şiiri Antolojisi

CEVAT ÇAPAN
Çağdaş Yunan Şiiri Antolojisi

CAN YÜCEL
Her Boydan
(Dünya Şiirinden Seçmeler)

Genel Dağıtım: YADA A.Ş. Doktor Şevki Bey Sok. 6 Divanyolu-İstanbul Tel. 520 74 72

Dizgi : Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş.
Baskı : Ana Basım Sanayii A.Ş.
Kapak Baskı : Mas Matbaacılık Ltd. Şti.

Paul Celan

BADEMLERDEN SAY BENİ

şiir

Bademlerden Say Beni çağdaş Avusturya edebiyatının en önemli temsilcilerinden Paul Celan'ın (1920-1970) Türkçe yayımlanan ilk şiir kitabı. Yahudi asıllı Celan'ın ailesi İkinci Dünya Savaşı yıllarında bir toplama kampında öldürülmüş, kendisi de çalışma kamplarına gönderilmiş. 1948'de Paris'e yerleşen Celan'ın bu acılarla dolu yaşantısı şiirlerine de yansımıştır. Fakat şiirlerinde ilk dikkati çeken özellik, onun zengin ve çeşitli ülkelerden kaynaklanan çok yönlü kültürüdür. Paul Celan'ın şiir sanatı, acıyla yoğrulan, yiten ve yeniden ortaya çıkan bir varoluşun anlatımıdır. Bu süreç, her şiirde yeniden gerçekleşir. Susmasını bilen bir şiir yazar Celan. Kullandığı sözcüklerle suskunluğun hangi sınırında olduğunu gösterir.

Celan'ın ülkemizde de sevileceğini ve suskunluk şiirinin büyük bir ilgi uyandıracağını umuyoruz.

ADAM

adam 153